

Gayrisaf hasılayı, onu meydana getiren kaynaklara göre;

1. Bitkisel ve Hayvansal üretim geliri

-Aile ihtiyacı için kullanılan, ambara konulan, üretim amacı ile işletmede kullanılan, işçi ve diğerlerine dağıtılan ürün değeri,

-Bitki ve hayvan sermayesinde oluşan prodüktif değer artışı (Envanter artışı),

2. İşletme ailesinin oturduğu konutun kira karşılığı

3. İşletme dışı tarımsal gelir,

Gayrisafi üretim Değeri

- ▶ Gayrisafi üretim değeri, işletmenin bitkisel ve hayvansal üretim değerleri ile yıl içerisinde meydana gelen prodüktif envanter kıymet artışlarından oluşmaktadır.
- ▶ Bir üretim faaliyetinin gayrisafi üretim değeri, bu üretim şubesinde tarımsal faaliyet sonucu elde edilen ve bir pazar değeri bulunan ürün miktarlarının, birim fiyatları ile çarpılması sonucu bulunan değere, söz konusu üretim faaliyetinde **bitki veya hayvan sermayesindeki yıllık prodüktif artışların** ilavesi ile bulunur.
- ▶ İşletmenin gayrisafi üretim değeri, işletmede **mevcut üretim şubelerinin** gayrisafi üretim değerlerinin toplamıdır.
- ▶ İşletmenin üretim şubelerinde **ana ürünlerden** başka, pazar değeri olmayan **yan ürünler** de elde edilir. Yan ürünlerden eğer pazarda satışı mümkün olan varsa, bunun değeri işletme şubesinin gayrisafi üretim değerine dahil edilir.

İşletme Masrafları

Tarım muhasebesinde gayri saf hasılanın karşı tarafını, bu hasılayı meydana getirmek için yapılan masrafların toplamı (işletme masrafları) oluşturur.

Diğer bir deyişle, işletme masrafları işletmecinin, gayri saf hasılayı elde etmek için işletmeye yatırdığı aktif sermayenin faizi hariç, yapmış olduğu masrafların toplamını ifade eder.

Masrafları, güdülen amaca bağlı olarak değişik şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Üretim hacmi ile bağıntısına göre; sabit ve değişen masraflar olmak üzere iki grupta toplanır.

Bitkisel ve Hayvansal Üretimde Değişen Masraflar

Bitkisel Üretim	Hayvansal Üretim
-Tohum masrafları -Gübre masrafları -Tarımsal mücadele masrafları -Benzin,yağ,tamir ve bakım gibi değişen alet ve makine masrafları -Götürü yaptırılan işlerin masrafları -Geçici işçilik masrafları -Su ücreti - ürün sigortası -Pazarlama ve nakliye masrafı	-Sürü yenileme masrafı -Kesif yem ve işletme dışından alınan kaba yem masrafı -Veteriner & ilaç masrafı -Değişen alet ve makine masrafı -Daimi olmayan çoban ücreti -Geçici işçilik için ödenen ücretler -Aşım veya suni tohumlama masrafı -Pazarlama ve nakil masrafları -Diğer masraflar (tuz, yular vb.).

Tarım işletmelerinde işletme masrafları şunları içermektedir:

1. İşçilik masrafları (yabancı işçi ve müteşebbis aile için),
2. İşletmenin cari masrafları,
3. Mühimmat ve tarla demirbaşı eksilişleri,
4. Diğer sermaye gruplarındaki azalmalar ve amortismanlar.

İřgücü takdiri:

Müteşebbis ve aile bireylerine, işletmede yaptıkları işe karşılık alternatif bir ücret hesaplanıp, işletme masraflarına ilave edilir. Ancak müteşebbis aile sadece vücutça çalışmayıp, aynı zamanda idare işini de yapmaktadır.

Adeli işe karşılık verilen ücretin hesaplanmasında kabul edilen esas, bunun, aynı işler için çevrede yabancı işçiye ödenecek ücretlere eşit olmasıdır. Buna ilaveten İsviçre'de, gayri saf hasılanın %3'ü oranında bir tazminat da, idare işine karşılık hesaplanır. Almanya'da idare işine karşılık müteşebbise, tarımda yararlanılan arazinin hektarı başına belirli bir tazminat verilir.

Amortisman:

Üretim araçlarının kullanılması sonunda değerlerinde meydana gelen eksiliş, amortisman yolu ile telafi olunur. Amortisman, genellikle demirbaşın hurda kıymeti ve muhtemel dayanma süresi dikkate alınarak hesaplanır.

İşletmelerde amortisman, özellikle bina, arazi ıslahı, cansız demirbaş, meyve ağaçları, bağ, gelir ve iş hayvanlarında uygulanır.

Amortisman, binalar için yapı malzemesi, inşaat nevi ve kullanma şekline göre %1-10, makineler için %5-10, nakil vasıtaları için %5-20 oranında kabul edilmiştir.

Hayvanlarda amortisman özellik gösterir. Çünkü bunlarda **verime başlayacakları yaşa kadar bir kıymet artması görülür.**

Bu duruma göre **gelir hayvanlarında amortisman**, onların **verime başlama yılındaki kıymeti ile kasaplık değeri arasındaki farkın, hayvanın kullanıldığı yıl sayısına bölünmesi ile bulunur.** Eti yenen iş hayvanlarında da aynı yol takip edilmektedir.

Eti yenmeyen iş hayvanlarında ise **kasaplık değeri** dikkate alınmaz.

Toprak için amortisman hesaplanmaz.

Dođru Hat Yöntemi (Normal Amortisman Yöntemi)

Bu yöntemle alet ve makine sermayesinin amortismanını hesap etmek için, demirbaşın kıymeti, ortalama kullanma süresine bölünür ve böylece birbirine eşit olan yıllık amortisman payları bulunur.

A= Yıllık amortisman payı,

D= Demirbaşın kıymeti,

n= Demirbaşın ortalama ömrü veya kullanma yıl sayısı

$$A = \frac{D}{n}$$

ÖRNEK: 30.000 TL kıymetinde ve ortalama ömrü 10 yıl tahmin edilen bir makinenin yıllık amortisman payı: $A=30.000:10= 3.000$ TL'dir.

Azalan Bakiyeler Yöntemi

Bu Yönteme **Azalan Amortisman Yöntemi** veya **Tortulu Amortisman Yöntemi** ismi de verilmektedir. Bu usulde **amortisman oranı sabittir** ve **bu oran, bir evvelki yılın amortisman payı indirildikten sonra kalan defter değerine** tatbik edilir. Bu yöntemde **ilk yılların amortisman payı yüksek olur ve bu gittikçe azalır**. Bu usulde defter değeri hiç bir zaman **sıfıra düşmez**, hurda değeri kalır.

ÖRNEK: 10 yıl dayanacak ve 10.000 TL'ye alınmış bir aletin, bu yöntemle yıllık amortisman değerleri ile 10 yıl sonraki hurda kıymeti Çizelge 26'daki gibi hesaplanır. Aletin hurda değeri 3.486,8 TL olacaktır. Verilen bu örnekte, tarım aleti % 10 oranı üzerinden amortismanına tabi tutulmuştur. Ancak Vergi Usul Kanunumuz, işletmelere %50'yi geçmemek kaydıyla normal amortisman oranının iki katını kullanmalarına olanak tanımaktadır.

Azalan Bakiye Yöntemine Bir Örnek

Yıllar	Aletin Kıymeti (TL)	Yıllık Amortisman Payı (TL)
1. Yıl	10.000,0	1.000,0
2. Yıl	9.000,0	900,0
3. Yıl	8.100,0	810,0
4. Ya	7.290,0	729,0
5. Yıl	6.561,0	656,1
6. Yıl	5.904,9	590,5
7. Yıl	5.314,4	531,4
8, Yıl	4.783,0	478,3
9. Yıl	4.304,7	430,5
10. Yıl	3.874,2	387,4
Hurda değeri	3.486,8	
Amortisman toplam		6.513,2
Toplam	3.486,8 + 6.513,2 = 10.000	